

SOVIO-SOVELIUS-SUVUN TIEDOTE

Ji\SE:-iTIEDOTTEEN NUMERO. TAMMIKUU 1990.

Sukuyhdistyksen puheenjoht. PERTTI SOVIO, Männistöntie 15. 21500 Piikkiö
Tiedottaja Eero Sovelius-Sovio, Takalank.6.40740 Jyväskylä. P.941/253901

TIEDOTETTA päätettiin ryhtyä julkaisemaan aluksi kerran vuodessa tammikuussa. Tiedote pyritään lähettämään kaikille sukulaisille sikäli kuin osoitteet ovat tiedossamme. Osoiteluettelossamme on puutteita. Pyydämme ilmoittamaan tiedottajalle niiden sukulaisten osoitteet, joille lehtistämme ei ole tullut.

Tiedotteessa tullaan julkaisemaan juoksevien asioiden ohella kirjoituksia suvun historiasta, jäsenistä kertomaan matrikkelista ja sukusäätiöstä. Sisältöehdotukset ja toivomukset pyydämme osoittamaan tiedottajalle.

5. SUKUKOKOUS ESPOON HANASAARESSA 29.7.1989.

SU-UKOKOUKSEEH Poh-bismaiseen kulttuurikaskukseen kokoontui 70 sukumme jäsentä. Tilat soveltuvat erinomaisesti kokousten pitoon. Keskuksessa vietetty iltapäivä sujui toiminnanjohtaja Pia Sovio-Pyhälän taitavassa ohjauksessa joustavasti ja turvallisesti. Hänelle vielä parhaat kiitokset oivallisista järjestelyistä.

Sukuyhdistykselle valittiin uusi johtokunta, johon tulivat:

puheenjohtajaksi merikapteeni Pertti Sovio
jäseniksi majuri Gösta Järnefelt ja
opiskelija Eero Keltikangas
varajäseniksi rouva Inga Löflund ja
apulaisjohtaja Ilkka Sovio, joka valittiin myös rahastonhoitajaksi.

Yhdistyksen johtokunta toimii myös TIEDOTUSTOIHUKUNTANA lisättynä tiedottajalla.

MATRIKKELITOIHUKUUTAAN valittiin Pia Sovio-Pyhälä, Paul Sovio, Gösta Järnefelt ja Eero Sovelius-Sovio. Valittiin myös yhdyshenkilöt tarkistamaan matrikkelitietoja. Tehtävään tulivat: P.eijo Routarinne, Reino Temmes, Paul Sovio, Pia Uelenius ja Hannu Sovelius.

Sukuyhdistys päätettiin rekisteröidä. Vain rekisteröity yhdistys voi harjoittaa liiketoimintaa. Päätös toimia sukusäätiön tukielimenä edellyttnee myös liiketoimia myöhemmin. Matrikkelin Loimittaminenkin on

liiketoimi.

JÄSENMAKSU, joka on kerätty satunnaisesti sukukokousten yhteydessä päätettiin kerätä vuoden 1990 alusta alkaen KOLHIVUOTISKAUSITTAIH. Jäsenmaksu on perhekohtainen. Vain yksi perheenjäsen maksaa jäsenmaksun. Kun joku perheen lapsista muuttaa omaan osoitteeseensa, hänen katsotaan muodostavan oman perheen(tai aloittaa ansiotyön). Jäsenmaksulla katetaan yhteydenpidosta aiheutuvat kustannukset, matrikelin toimittamisen alkukustannukset, sukukokousten järjestämiskustannukset ja muut mahdolliset menot.

JÄSENMAKSUN SUURUUS ON 100 HK kolmivuotiskaudelta. Tämän tiedotteen mukana seuraa maksulomake.Niile, joilta maksu jää suorittamatta, toimitetaan uusi lomake seuraavan tiedotteen mukana.

HATRIKKELITOIMIKUNNAN tavoitteena on julkaista ensimmäinen osa matrikkelia seuraavaan sukukokoukseen mennessä vuonna 1992. Alustavien päätösten mukaan se tulisi sisältämään aikajakson 1500-1800-luvun loppuun. Toinen osa 1900-luvun ja kolmas osa varsinaisen historia osan. Toimikunta voi muuttaa jakoa ja suunnitella matrikelin tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Lähettäkää perhe- ja yksittäisvalokuvia matrikkelia varten.

SOVELIUSTEN APURAHASTO-SÄÄTIÖ

HENRIK SOVELIUKSEN (1817-1904) testamentin (1886 ja 1902) määräysten mukaan toimintansa aloittanut säätiö sai ensimmäiset sfiäntönsä vuonna 1932. Säännöt pitäytyvät tiukasti testamentin määräyksissä. Säännöt on ajanmukaistettu vuonna 1985. Uudistuksessa säätiön toimintaperiaatteet on pysytetty alkuperäisinä, mutta rahavarojen puuttuessa ei avustustoimintaan ole toistaiseksi riittänyt varoja kuin niukasti.

Säätiön ainoa omaisuus on Raahen kaupungissa sijaitseva kaksikerroksinen puutalo, joka on kaupungin vanhin asuintalo. Se on rakennettu 1700-luvun loppupuolella. Säätiön varat on toistuvasti vuosittain käytetty rakennuksen ylläpitoon ja korjauksiin. Syksyllä 1989 säätiön ja Raahen kaupungin välillä solmittiin 30-vuoden vuokrasopimus, jolla kaupunki vuokraa talon interiörimuseoksi. Rakennukseen sijoitetaan laivanvarustaja-kotimuseo. Sopimuksen mukaan museoon tulee yksi huone suvun vaihteitten esittelyyn.

Useovirasto ja Raahen kaupunki ovat jo usean vuoden ajan avustaneet säätiötä talon peruskorjauksissa. Vuokrasopimuksen mukaan säätiö huolehtii edelleen talon ulkopuolisista korjauksista ja tontilla olevista muista rakennuksista. Suurin kustannus kuluvana vuonna on talon ulkomaalaus.

Yläkerrassa on aloitettu entistämistyö. Sen kustannuksista vastaa Raahen kaupunki. Työ perustuu konservattori Matti Laineen tutkimuksiin. Museovirasto valvoo entistämistä, jolla talon sisustus palaute- taan 1800-luvun loppupuolen tasolle.

Entistetty talo - museo - tarvitsee asianmukaisen kalustuksen. Jonkin verran Raahen museolla on kalustoa, mutta vetoamme sukulaisiin autent- tisen kalustuksen saamiseksi laivanvarustajakotiin ja etenkin sukua esittelevään huoneeseen. Mikäli kalusteista ja esineistä ei haluta luopua lopullisesti = lahjoittaa niitä museolle, on mahdollista sijoit- taa ne sinne talletuksina. Ualuttaessa saa esineet takaisin. Pyydämme kääntymään näissä asioissa museon johtajan, Aulis FORSSin puoleen. os. Raahen museo, 92100 Raahen.

POHDI'.ffOSOVIO-SOVELIUS-SUVUJA NHEN ALKUPERÄSTÄ

Vanhoilla tarinoilla on usein todellisuuspohja. Sukumme alkuperästä kertova tarina esittää kantaisäksemme JOTAILAN ÄIJÄ-. Hän oli suuri- kokoinen ja riuskaotteinen mies, joka tuli nykyisen Raahen seudulle 1500-luvun lopulla tai 1600-luvun alussa. Hän asettui Palonkylään, josta hankki omistukseensa YLITALO-nimisen talon. Kun Raahen kaupunki perustettiin 1649, isännöi taloa jo Jotailan äijän poika Bertil. Hän siirsi asumuksensa lähemmäksi kaupunkia Raahen hautausmaan länsipuolella olevalle alueelle, jota on vielä tämän vuosisadan alussa nimetty Vanhaksi Sovioksi. Paikalla oli kaupungin perustamisen aikoihin Soviojan talo, jonka omisti saamelainen, Sovioksi kutsuttu. Häneltä Bertil osti tilan ja peri samalla saamelaisen nimen. Ylitalon maat jäivät edelleen hänen omistukseensa.

Bertilillä oli kaksi poikaa Matths ja Nickel. He jakoivat maat keskenään ja Hickel siirtyi uuteen taloon, joka rakennettiin Sovion talosta hieman Kummattiin päin. Nämä tiedot sisältyvät vanhimpaan tavoit- tamaani lähteeseen, Thomas Stenbäckin vuonna 1769 julkaisemaan tutki- mukseen "Beskrifning öfver Brahestad o. Salo socknens historik."

Saamelaisatus ulottui 1500-luvulla vieiä paljon etelämmäksi ja 1600-luvullakin heitä asui vielä nykyisen Oulun läänin alueella. Raahen seudun nimistössä on edelleen säilynyt myös saamenkielistä nimistöä, Sellaisia nimiä ovat mm. Korsu, Lapinluoto (=Lapaluoto) ja Ruona. Sovio-nimi on ongelmallinen, koska sitä ei esiinny ainakaan professo- ri Itkosen mukaan Lapin nimistössä. Lähin sana saamenkielessä on SOVA, joka on kantamuoto mm. Sodankylä nimelle. Sova-sanan alkumuoto on TSOAVVA. Sen niminen taruhenkilö on asunut Ruijassa, jonne hän on -uuttanut Inarista. Sukua asuu edelleen Pulnangissa. SOVIA muoto

edellyttäisi alkumuotoa TSOAV'VEJ, eikä sitä muotoa tunneta. Sovia-sanasta olisi helppoa johtaa Sovio-nimi. Nimen saamenkielen sukulaisuus jää epäselväksi. On myös muita tutkijoita, jotka epäilevät sen sukulaisuutta saameen.

Hallussani olevassa sukupuussa vuodelta 1883 (Conrad Sovelius, suvun Kokkolan haaraa. Oli proviisori, joka sairauden tähden ei voinut hoitaa työtään ja käytti siksi aikansa akvarellien maalaamiseen ja sukututkimuksen. On tallettanut Kokkolan ja ympäristön näkymiä maalauksiinsa. Niitä on mm. Kansallismuseossa ja Kokkolan museossa) on seuraava lause: Matts Jotaila åbo p- Sovioja hemnan, sedan "Sovio" kalad. Jo aiemmin mainittu SOVIOJA on konkreettinen lähtökohta. Mutta mitä tarkoittaa SOVI?

Professori Antti Sovijärvi on tutkinut sukunsa nimen historiaa ja löytänyt kantasuomen sanastosta sovi-sanana, joka on tarkoittanut kapeaa lahtea. Sovijärven pohjoispäässä on kapeita lahtia. On täysin mahdollista, että lahti ja joki, mihin talon nimi viittaa on synnyttänyt SOVIO nimen (Sovi + å). Koska nimet pohjautuvat yleensä aina konkreettiseen todellisuuteen, pitäisi Soviojalle olla vastine Raahen ympäristössä. Sellainen onkin ollut. Raahen raatihuoneen puiston kohdalla oli matala meren lahti vielä 1800-luvulla. Sitä kutsuttiin Sovionperäksi ja sen toinen reuna oli suunnilleen nykyisen Koulukadun kohdalla. Vielä varhemmin Sovionperään tiedetään virranneen puro ja koska Sovionperä on ollut aikoinaan saamelaisen Soviojan iälön mailla, on nimitys täysin ymmärrettävä ja todellinen. Soviojan tilan suuruus on ollut 1/2 manttaalia ja se jouduttiin luovuttamaan kokonaan kaupungille perustamisen yhteydessä.

Arvoituksesi jhä edelleen kuka oli JOTAILAN XIJÄ?

Pähkinäsaaren rauhan rajan (1323) tarkoituksena oli määritellä venäläisten (karjalaisten) ja suomalaisten nautinta-alueet. Rajaei muodostunut pitäväksi. Varsin pian hämäläiset ja myöhemmin savolaiset alkoivat ylittää sen ja kulkea erämaissa pyyntiretkillä. 1500-luvulla tuli tavaksi valtioiden toimesta suosia siirtolaisuutta erämaihin. Sitä harjoittivat karjalaiset, mutta erityisen halukkaita olivat savolaiset, jotka olivat vielä kaskiviljelijöitä saakan aikaan kuin hämäläiset olivat siirtyneet jo peltoviljelyyn. Niinpä he tarvitsivat laajoja alueita asuttavakseen. Kun Kustaa Vaasa vuonna 1531 kehoitti kirjeessään ensinmäisen kerran savolaisia perheensä (toisia ja kolmansia poikia muuttamaan Oulujärven vesistön alueelle, lähtivät sadat ruokakunnat liikkeelle. Erityisen halukkaita olivat Pellosniemen ja Visulahden talonpojat. Vaikka venäläisten retkikunnat tuhosivat useita

kertoja -uuttajien talot, lhytyi aina uusia lähtijitä. Olipa sellaisiakin, jotka menivät suoraa rannikolle. Vuonna 1571 tiedetään kymmenen henkilön menneen suoraa Pohjanlahden rannikolle (merkintä veroluettelossa "Kainus" ja Norbatten").

Muuttajat toivat yleensä mukanaan osan omaa nimestään. Onko Palankylän SAVOLAHTI (voi olla alkuaan SAVILAHTI) savolaisten muuttajien antama nimi? Pellosniemen pitäjän alueella ali Savilahden hallintokeskus. Nimi muutettiin vasta 1600-luvulla Hikkelin pitäjäksi.

Oliko Jotailan äijä kotoisin Pellosniemen pitäjästä? Se on mahdollista, sillä pitäjässä ali talo, josta vuonna 1571 lähti kaksi ruokakuntaa pohjaiseen siirtolaisiksi. Talan nimi kirjoitetaan kolmella eri tavalla asiakirjoissa JOTTONEN, JOTTOINEN, JOTTAINEN. Koska pohjoisen alueet olivat vanhastaan hämäläisten nautinta-alueita ja heitä liikkui ja asui alueella, on luonnollista, että he pyrkivät ilmaistamaan nimet oman murteensa mukaisina. JOTAILA on hämäläismurteiden mukainen muoto.

-uotsinkielisten ali ilmeisesti vaikea kirjoittaa savon murteen nimiä. Siksi nimi Jottainen on kirjoitettu niin monella tavalla. Nimi on ehkä alkuaan allutkin JOTTAMOINEN, sillä tällä sanalla on selvä kankareettinen todellisuusvastine. Se on adjektiivi, joka tarkoittaa suurikokoista ja rivakkaa. Näinä ovat todennäköisesti olleet suvun ominaisuuksia ja sellaisenhan kerrotaan Jotailan äijänkin olleen.

(Olettamus Jottoinen=Jotaila perustuu professori Ravilan merkintöihin)

Tolvan edelläolevan pahdiskelun herättävän halua ja alaitteita tutkia tarkemmin suvun menneisyyttä ja etsiä myös lopullisia vastauksia edellä esitettyihin päätelmiin. Olen kiitollinen jos saan yhteistyökumppaneita suvun keskuudesta.

1. ;ukäli päätelmät osittautuvat oikeiksi, voimme alla yllpeitä sukumme supisuomalaisesta alkuperästä ja nimmme palautumisesta aina kantasuomalaiseen aikaan.

Lähteitä. Gebhard: Savonlinnan läänin oloista vuoteen 1571.

Jalkanen. Pohjois-Härneen erämaat, asutus ja olat vuoteen 1620
Valvoja 1897. No: t 8-9. Gebhard: Hitä vanhat asiakirjat kertovat Oulujärven pitäjästä.

Itkonen, T.I.: Suomen lappalaiset. Porvoo-Helsinki 1948

SUOMI-kirja 1860. Aug. Ahlqvistin artikkeli.

Suomalaisia talonpoikaissukuja. Toim.

Släktbulletinen konuner härefter att utges årligen (j. anuari). Adresskatalogen är bristfällig och kompletteringar kan sändas till redaktören, Eero Sovelius-Sovio, Takalan-
tie 6, SF-40740 Jyväskylä (tel. 941/253901).

Det 5te släktmötet hölls den 29.7.1989 på Hanaholmens kulturcentrum för Sverige och Finland med 70 deltagare. Följande val förättades: Styrelse, ordf. äjökapten Pertti Sovio, ord. medl. major Gösta Järnefelt och stud. Eero Keltikang-s, suppl. fru Inga Lövlund och bitr.dit. Ilkka Sovio (äv. skattmästare). Informationskonunitte =styrelsen utökad med "informatören" Eero Sovelius-Sovio. Matrikelkommitte Pia Sovio-Pyhälä, Paul Sovio, Gösta Järnefelt och Eero Sovelius-Sovio. granskare Reijo Ibutarinne, Reino Tenunes, Paul Sovio, Ingeborg Helenius och Hannu Sovelius.

Medlemsavgiften 100 FMK/3 år uppbärs fr.o.m. år 1990 för treårsperioder. Inbetalningskort bifogas bulletinen. Endast en familjemedlem betalar avgift. Barn som flyttat hemifrån utgör ny familj. Influtna medel används för att täcka kostnader för postnir-telefon, insamlande av matrikeluppgifter, arrangemang av släktmöten o.dyl.

Matrikelkonunitens målsättning är att utkonuna med del I till nästa släktmötet år 1992. Enl. preliminär plan omfattar del I 1500-1800-talets slut, del II 1900-talet och del III Historiken.

Sovelius stipendiefond. Grundad av Henrik Sovelius (1817-1904) vars stadgar från år 1932 moderniserats år 1985. Grundprinciperna, som baserar sig på testamentet, kvarstår men kan ej tillämpas p.g.a. att penningmedel saknas. Fonden äger Brahesfads äldsta bostadshus från 1700-talets början. Hyresinkomsterna har använts till reparationer och underhåll av huset. Hösten 1989 ingicks ett 30 årigt hyreskontrakt med Brahesstads stad enl. vilket staden hyr huset för att däri inreda ett skeppsredarmuseum. Ett rum reserveras för släkten. Staden har en del möbler, men tar gärna emot donationer och depone-
Ti.ngar av gamla möbler. Kontaktperson: Museidir. Aulis Fors, Brahestad museum, SF- 92100 Brahestad.

Om släkten och namnet Sovio-Sovelius äldsta historia- Enl. sägnen kom vår urfader GUBBEN JOTAILA till nuv. 'Brahestadstrakten i sekelskiftet 1500-1600 och skaffade sig hemmanet YLITALO. Vid tiden för Brahestads grundande år 1649 bodde sonen Bertil på gården, men han flyttade senare närmare staden till ett område som ännu i början av detta sekel kallades för "Vanha Sovio". På detta ställe fanns SAVIOJA henunan, som Bertil köpte av en same och fick samtidigt överta dennes namn. Ylitalo kvarstannade också i hans ägo. Bertil hade två söner Matths och Mickel, som delade henunaneQ och ny gård byggdes åt Mickel nära Kununatti. Denna uppgift återfinns i den äldsta källan jag hittat, nämligen Thomas Stenbäcks "Beskrifning öfver Brahestad o, Salo socknens historik" från 1769.

Ännu på 1500-talet sträckte sig den samiska bosättningen långt söderut, men namnet SOVIO är problematiskt för det finns inte i denna form i det lappska namnskicket. Det som konunernärmast är SOVA -ed grundformen TSOAVVA, som gett namnet åt bl.a. Sodankylä.

7
Ren det finns forskare som tror att SOVLÖ har samiskt ursprung.

I ett släktträd från år 1883 av Conrad Sovelius (Gamlakarleby-grenen) står följande mening: "Matts Jotaila åbo på Sovioja hemman, sedan "Sovio" kallad". - Vad betyder detta SOVLÖ? Prof. Sovijärvi, som forskat i sin egen släkt har hittat det finska ordet SOVLÖ i betydelsen "smal vik". Sjön Sovijärvi har faktiskt smala vikar och det är möjligt att "vik"+"å" = Sovi+å = SOVLÖ. Brahestad rådhus låg ännu på 1800-talet vid en grund havsvik kallad "Sovionperä". Man vet också att där runnit en bäck. Dessutom ligger detta "Sovionperä" på samma ställe som samehemmanet Sovioja. Detta Sovioja hemman på 1/2 mantal överläts till staden då den grundades.

Kvarstår GUBBEN JOTAILA. - Emmigrationen till ödemarksområdena blev allmän på 1500-talet. Speciellt savolaxarna, som var svedjebrukare, flyttade flitigt. År 1531 uppmanade Gustav Vasa att den andra och tredje sonen i familjen skulle flytta till området omkring Uleträsk. Speciellt ivriga var händerna i Pellosniemi och Visulahti. En del av dem flyttade direkt till kusten. Från år 1571 finns en uppgift om att 10 personer flyttade till kusten ("Kainus" och "Norbotten" i skattelängden). SAVILAHTI förvaltningsområde (senare St Michel) låg i Pellosniemi socken. Enl. urkunderna flyttade år 1571 två matlag från hemmanet JOTTONEN (älv. skrivet JOTTOINEN och JOTTAINEN). Då områdena i norr sedan gammalt nyttjades av tavaster är det naturligt att anta att namnet fått en tavastländsk form, alltså JOTAILA. Att namnet varit svårt att skriva på svenska är självfallet. Professor Ravila framkastar tanken, att namnets ursprung är adj. JOTTAMOINEN=störvuxen, rask, alltså egenskaper som varit kännetecknande för släkten och återfinns även hos gubben Jotaila.

Källor: Gebhard: Savonlinnan läänin oloista vuoteen 1571

--- Jalkanen: Pohjois-Hämeen erämaat, asutus ja olot vuoteen 1620

Valvoja. 1897, nr 8-9

Gebhard: Mitä vanhat asiakirjat kertovat Oulujärven pitäjästä

Skildring för min släkt Matts Jotaila 1600 till 1800 till Birkbeck släkt

P.Wickman's piirros vuodelta 1906 esittää Jotailan äijää ja Soviojan saamelaisukkoa maatalon kaupan jälkeen vahvsta massa kauppasopimusta piipunpoltoll, joka oli yleinen tapa kaupantekotilaisuudessa.

Bildtext: P. Wickmans teckning från 1906. Föreställer hur gubben Jotaila och loppen från Sovioja röker pipa och seglar därmed enligt tidens sed köped.